

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 5, Issue 2, June 2017, p. 158-165

Received	Reviewed	Published	Doi Number
04.04.2017	13.05.2017	30.06.2017	10.18298/ijlet.1735

HOFFNUNGSLOSIGKEIT, SELBSTMORD UND TOD BEI FRANZ KAFKA

*Fatma KARAMAN*¹

ABSTRACT

Franz Kafka is a worldwide known autor who has been and still is being investigated unendingly. Because the incidents Kafka went through had an important role for the birth of his literary work of art, it can be easily spotted that those works have the reflection of his own life. Therefore his works provide us a chance to take a look at his literary factory and his own complicated world that is not easy to actually understand. Especially his diaries that were written with no literate apprehension let us see him transparently. Kafka talks to himself in his diaries as if there is someone in front of him that he talks to. That is to say, the author has conversations with himself. Sometimes they are all about blaming, sometimes a spiritual relief. In this particular work, we have investigated the despair, suicide and death kind of factors especially based on his diaries. In this research, psychoanalytical literary theory has been made use of. In this regard, the works of the author in question has been examined, the expressions related to despair, suicide and death have been spotted and taken to the project as examples. Diaries, much as they can be considered as literary text, were enough to provide us tangible data about the author. In his diaries, Kafka has expressed himself transparently to the readers at first hand, because the author reveals the "true himself" in his diaries that have always been there all along. As a result, it was evinced that Kafka oftenly felt desperate and therefore the thought of suicide and death has always kept his mind busy.

Key Words: Franz Kafka, Diaries, Despair, Suicide, Death.

FRANZ KAFKA'DA UMUTSUZLUK İNTİHAR VE ÖLÜM

ÖZET

Franz Kafka üzerine çok çalışma yapılmış ve halen de yapılmaya devam edilmekte olan araştırıldıkça bitmeyen bir dünya yazarıdır. Kafka'nın eserleri incelendiğinde kendi hayatından izler taşıdığı net bir şekilde görülmektedir. Çünkü Kafka'nın yaşadığı olaylar, edebi yapıtlarının doğuşunda önemli bir rol oynamıştır. Dolayısıyla Kafka'nın eserleri bize hem edebi atölyesine hem de o anlaşılması kolay olmayan kişisel dünyasına bir göz atma olanağı da sunmaktadır. Özellikle edebi bir kaygı taşımadan kaleme aldığı günlüklerinde Kafka'yı şeffaf bir şekilde görebilme imkânı elde etmekteyiz. Günlüklerde Kafka adeta karşısında başka biri varmış gibi kendi kendisiyle konuşur. Yani ikili bir söyleşi yapar yazarımız. Bu konuşmalar bazen bir suçlama, bazen de ruhsal rahatlama şeklinde olmuştur. Bu çalışmada Kafka'nın özellikle günlüklerinden yola çıkarak güncelerinde dikkat çeken umutsuzluk, intihar ve ölüm, gibi öğeleri ele aldık. Araştırmada psikanalitik edebiyat kuramından yararlanılmıştır. Bu bağlamda söz konusu yazarın yapıtları incelenmiş umutsuzluk, intihar ve ölüm kavramlarını içeren anlatımlar belirlenmiş ve örnek amacıyla çalışmaya alınmıştır. Günceler, her ne kadar edebi bir metin olarak değerlendirilse de birebir yazarımızla ilgili bize somut veriler sunmada yeterli olmuştur. Kafka, güncelerinde kendisini şeffaf bir şekilde birebir ilk ağızdan okura duyumsatmıştır. Çünkü güncelerinde yazarımız, Kafka'nın her yönüyle sahip olduğu 'beni' ortaya koymaktadır. Çalışmamız sonucunda Kafka'nın sık sık umutsuzluk duygusuna kapıldığını ve bu duyguya bağlı olarak da intihar ve ölüm düşüncesinin Kafka'nın aklını meşgul ettiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Franz Kafka, Günlükler, Umutsuzluk, İntihar, Ölüm.

¹ Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, fatmakaraman33@gmail.com

1. GİRİŞ

Sanatsal bir yaratma süreci olarak edebiyat; din, dil, mekân ve ırk ayrımı yapmadan kişisel, toplumsal, tarihi, siyasi, kültürel gerçekliği ve tarihi süreçten günümüze kadar hayata konu olan her şeyi kendine has yöntemiyle okuruna sunma çabasıdır. Bu sanatsal yaratma sürecini başarıyla icra edebilenler evrensel nitelik kazanarak zamana ve mekâna direnç göstermişlerdir. Bunlardan biri de, sadece içinde yaşadığı dönemin ve o dönemin olaylarının değil, gelmiş geçmiş, belki de gelecek tüm zamanların toplumsal dokularının yarattığı yalnızlığı, anlamsızlığı, umutsuzluğu, acıyı betimleyen Çek asıllı yazar Franz Kafka'dır. Kafka'da yazma bir tür arınmadır. "Bir tapınma biçimi olarak yazmak" (Brod, 2000: 3) onun için iç dünyasının dışavurumudur. Kafka'nın eserlerinde oluşturduğu figürler, aslında yazarımızın farklı farklı maske takıp kendini gizlediği halleridir. Böylece onun gözüyle anlamlandıramadığı adsız bir toplumda kişiliğini kaybetmiş değersiz olan bir eşyaya dönüşen ve gün ışığına çıkamayan Kafka, varlığını bu şekilde yazarak göstermeye çalışmıştır.

Kafka'nın dışı vurumunu günlüklerde net bir şekilde görebilmekteyiz. Günlükler, bize Kafka'nın hem edebi atölyesine hem de o anlaşılması kolay olmayan kişisel dünyasına bir göz atma olanağı da sunmaktadır. Günlüklerde Kafka adeta karşısında başka biri varmış gibi kendi kendisiyle konuşur. Yani bir ikili söyleşi yapar yazarımız. Bu konuşmalar bazen bir suçlama, yakınma, serzeniş ve bazen de ruhsal rahatlama şeklinde olmuştur.

Bu çalışmada Kafka'nın günlüklerini analiz ederek güncelerinde dikkat çeken umutsuzluk, intihar ve ölüm, gibi öğeleri ele aldık. Çalışmamız için birincil veri oluşturan Kafka'nın günlüklerine baktığımızda manevi değerlerin, umut arayışının, günahın, acı çekmenin, karamsarlığın yazarımızı çepeçevre saran derin düşünceler olduğunu çok açık bir şekilde görebilme imkânı bulabilmekteyiz.

Günceler, her ne kadar edebi bir metin olarak değerlendirilse de birebir yazarımızla ilgili bize somut veriler sunmada yeterli olmuştur. Kafka, güncelerinde kendisini şeffaf bir şekilde birebir ilk ağızdan okura duyumsatmıştır. Bu nedenle okur, yazarımızın iç dünyası, düşünceleri, hayatı, istekleri hakkında bilgi edinebilmektedir. Güncelerinde yazarımız, Kafka'nın her yönüyle sahip olduğu 'beni' ortaya koymaktadır. Kendisinin günceleri ele alırken özenle seçtiği kelimeler tespitlerimizi ve analizlerimizi yapmada bize kolaylık sağlamıştır. Yani çokça tartışılan eserlerinde okurun karşı karşıya kaldığı ve kahramanlarının büründüğü o karmaşık ve bulanık havanın, çözülemeyen gizemin yerini güncelerinde net ve açık bir manaya bıraktığını görebilmekteyiz.

2. YÖNTEM

Araştırma psikanalitik edebiyat kuramından yararlanılmıştır. Bu kurama göre yazarın yaşadığı hayat, çocukluğu, eğitimi, çevresi, arkadaşları, ruhsal durumu ve bilinçaltı sanat eserinin açıklanmasında ve anlaşılmasında rol oynamaktadır. Bu durumda eser kendisini yaratan yazarın ruhsal durumunun aynası konumundadır (Kolcu, 2008: 199). Bu bağlamda söz konusu yazarın yapıtları incelenmiş, umutsuzluk, intihar ve ölüm kavramlarını içeren anlatımlar belirlenmiş ve örnek amacıyla çalışmaya alınmıştır.

Umutsuzluk

Kafka'nın diğer bütün yapıtlarında olan o umutsuz ve karamsar tavrı günlüklerde de çok açık görebilmekteyiz. Bu umutsuzluk hali adeta yazarımızın üstüne sinmiş kötü bir koku gibidir:

"Bu satırları, hiç kuşkusuz vücudumun ve onunla birlikte geçireceğim bir geleceğin yol açtığı umutsuzluktan yazıyorum. Umutsuzluk kendini bu kadar kesin açığa vuruyor, nedenine bu kadar bağlılık gösteriyor ve sanki ardıcılık görevi yapıp bu uğurda canını veren bir asker tarafından geride tutuluyorsa, gerçek umutsuzluk değildir. Gerçek umutsuzluk, hemen ve her vakit aşmıştır hedefini.

Umutsuzluğa mı düştün?

Evet? Umutsuzluğa düştün?

Kaçıyor musun? Saklanacak mısın?" (Kafka, 2003: 11).

Yukardaki ifadelerden anlaşıldığı gibi Kafka kendi kendisiyle konuşarak sağaltım yapmaktadır. Umutsuzluğu, olması gereken bir ruh hali (Stimmung) gibi algılayan yazarımız artık bundan bir rahatsızlık duymamakta ve bunu ruhunun bir arazi olarak görmemektedir. Boş ve gerekçesiz bir umutsuzluk olarak değerlendirebileceğimiz bu duygu hali Kafka'nın ayağa kalkıp toparlanmasına büyük bir engeldir. Buna rağmen Kafka bunu kendisi için olumsuz bir durum olarak görmemekte normal bir ruh hali olarak değerlendirmektedir.

"Bir çocuk sahibi olamayacak mutsuz bir insan, mutsuzluğu içine korkunç biçimde hapsedilmiştir. Hiç bir tarafta bir yenilenme ve uğurlu yıldızlardan yardım görme umudu yoktur. Başında mutsuzluk belası, kendisi için belirlenmiş yolda yürümek, çember bir yerde tamamlandı mı boyun eğmek, mutsuzluğunun daha uzun bir yolda, daha değişik bedensel ve zamansal koşullarda kaybolup kaybolmayacağı, hatta olumlu bir sonuç sağlayıp sağlamayacağını denemek için yeni bir girişim hevesinden kendini uzak tutmak zorundadır" (Kafka, 2003: 211).

Kafka'nın gerek hikâyelerinde yarattığı kahramanlar aracılığıyla karamsar umuttan yoksun tavrı, gerekse de bire bir kendi iç dünyasını, hayata karşı tutumunu birebir açığa vurduğu güncelerinde hissedilir derecede kasvetli ve umutsuz bir hava vardır. Yazarımızın, berrak, ferah ve aydınlatıcı gözlük takmak yerine kasvetli, yaşam ışığı olmayan gözlükler takmayı tercih ettiğini görebilmekteyiz. O tavrı da mutsuz bir hayat yaşamasına neden olmuştur.

Evlilik noktasından baktığımızda da Kafka'daki tipik umutsuzluk halini görmekteyiz.

"Aklım şimdiki nesnelere ve nesnelere şimdiki durumlarındaydı; titizlikten ya da aşırı ilgiden değildi bu. Bir düşünme güçsüzlüğünden kaynaklanmıyorsa, üzüntü ve korkudandı. Üzüntüden, çünkü hali pek kasvetli görüyor dolayısıyla çözümlüp dağılarak bir mutluluğa dönüşene kadar kendisinden ayrılmamın doğru sayılmayacağına inanıyordum; korkudandı, çünkü hala en ufak bir adım atmaktan ürktüğüm gibi, o rezil çocuksu davranışından ötürü ciddi bir sorumluluk duygusuyla davranıp büyük ve erkeksi geleceğe ilişkin bir yargı vermeye kendimi layık görmüyordum. Üstelik geleceğe çokluk öylesine akıl almayacak bir şey gözüyle bakıyordum ki, ona doğru en ufak bir ilerleme bana düzmece geliyor, burnumun ucundaki nesne bana erişilmez uzaklıkta görünüyordu" (Kafka, 2003: 219).

Yukardaki ifadelerden anlaşıldığı gibi Kafka'nın gerek Felice, Dora gerekse de diğer kadınlarla ilişkisinde hiçbirine karşı ciddi bir yol kat edememesi ve sürekli yaşaması gereken durumları

ertelemeye çıkış yolu bulması umutsuzluğundan kaynaklanmaktadır. Bir mucizeyi dahi daha kolay benimseyebilecekken, evlilik onun için mucizeden daha zor bir olay gibi gelmektedir. İleriye baktığında kendisiyle ilgili bir ışık görememektedir. Bu da ona katlanılması zor bir ıstırap vermektedir. "Halsizliğimin doğurduğu sabırsızlık ve üzüntü, bu halsizlik tarafından hazırlanıp asla gözden uzak tutulmayan geleceğin tablosuyla besleniyor. Şimdiye kadar atlatılanlardan daha berbat nice geceler, gezintiler, yatakta ve kanepede umutsuzluk nöbetleri beni özlüyor ilerde" (Kafka, 2003: 244-45).

Kafka'da umutsuzluk o kadar had safhadadır ki umutsuzluğu tıpkı bedensel bir hastalık gibi görerek, nöbetle gelmesi gereken bir sızı olarak nitelemektedir. Kafka'yı saran umutsuzluk hissiyatı sadece evlilik konusunda değil, günlük hayatta karşılaştığı en basit olaylarda dahi görülmekte, bu umutsuzluk ona tıpkı ıstırap gibi gelmektedir.

"Başlangıçta sebze yetiştireceğim küçük bir bahçe kurmayı, bir inek almayı ve bu yoldan kendimi elden geldiğince başkalarından bağımsız kılmayı amaçlamıştım. Göreve başlarken bahçede gerekecek çeşitli araç ve gereçlerle tohumlar getirmiştim yanımda; toprak dersin bol mu oldu; kuliübemin çevresinde ekilmemiş durumda göz alabildiğine kesintisiz uzanıyor, en ufak bir engebeyi içermiyordu. Ama bu toprağı dize getirecek güç yoktu bende. İlkbahara kadar kaskatı donup kalmış inatçı bir topraktı; benim o yeni ve ucu keskin kazmama bile karşı koyuyor, hangi tohumu eksem heba olup gidiyordu. Bu çalışmalar, beni umutsuzluk nöbetlerine uğratmıştı" (Kafka, 2003: 343).

Yaşadığı birçok şeyde istediğini alamayan Kafka, hayati önemi pek olmayan bir durumda da umutsuzluğa kapılıp kendini huzursuz etmektedir. Toprağın sert olması, ektiği tohumlardan istediği verimi alamaması, onu normal bir insanı etkilemesinden daha fazla etkilemektedir. "Umutsuzluğa düşmemek, umutsuzluğa düşmeyiştenden bile umutsuzluğa düşmemek. Her şey bitmiş görünse bile yine de bir yerden çıkıp gelebilir yeni güçler, bu da işte yaşadığını gösterir. Ama söz konusu güçler çıkıp gelmedi mi o zaman her şey biter, hem de kesinlikle" (Kafka, 2003: 354). Kafka umutsuzluğu yenme çabalarına girmiş olsa da bunda başarılı olamamıştır. Umutsuzluk adeta onun silinmez yazgısı gibi sürekli peşinde olmuştur. Umutsuzluğu yenebilmek dahi onda umutsuzluk halini almıştır.

"Elimdeki sermaye ne kadar acınacak gibi olursa olsun, isterse aynı koşullar altında (özellikle irade güçsüzlüğüm dikkate alındığı zaman) yeryüzündeki en acınacak sermaye niteliği taşıyın, hatta kendi açımdan elde edilebilecek en iyi şeyi ona dayanarak ele geçirmem gerekiyor; böyle bir sermayeyle bir tek şeyin elde edilebileceği, dolayısıyla bu tek şeyin en iyi şey sayılacağı ve bunun da umutsuzluk olduğunu söylemek safсатаdan başka şey değil" (Kafka, 2003: 577).

Kafka, bedenini ve ruhunu saran umutsuzluk hastalığından aslında kurtulmayı çok istemektedir. Fakat güncelerinde sık sık dile getirdiği irade güçsüzlüğünden dolayı, kendisini rahatsız eden bu umutsuzluk nöbetlerinden kurtulamamaktadır. Kafka'yı harap eden bu umutsuzluk hali yazarımızda o kadar had safhada ki, sadece olumsuz durumlarda değil; hayatında meydana gelen olumlu birçok durumda da umutsuzluğa kapıldığını görmekteyiz. Umutsuzluk ile savaşında Kafka başarılı olamamaktadır. Kafka'nın düşüncelerinde acı, ıstırap, karamsar ve umutsuz hava göze çarpar. Kafka'nın düşünce ve duygularında zaman zaman anlaşılması zor bir durum vardır. Örneğin memnunken memnun olmamayı dileyebilmektedir yazarımız. Sanki mutlu olmak için değil de, umutsuzluk için bir çaba vermektedir Kafka. Yazarımızın dünyasında bir damla avuntu ve aydınlığa, umuda karşılık, yığınla acı ve çile de vardır. Kafka'nın yaşadığı dünya ile yarattığı dünya iç içe

geçmiştir. Boğucu, insandan uzaklaşmış bir dünyadır bu, yabancılaşmanın dünyasıdır. Ama yabancılaşmanın tamamen farkında olmak ve ümidini asla kaybetmemek önemlidir (Garaudy, 2007: 7). Kafka'da sınırları belirlenmiş umutsuzluk, nihilizm ile karıştırılmamalıdır. Zaman zaman yazarımızın içinde bulunduğu umutsuzluk hali, inanç noktasında da onda bir eksiklik yaratmamaktadır.

İntihar ve Ölüm

Hayati faaliyetlerin kesin olarak sona ermesi olan ölüm ve intihar eylemlerini özellikle de ölüm motifini, bize doğrudan somut bilgi verme hususunda kolaylık sağlayan Kafka'nın güncelerinde görme imkânını elde edebildik. Toplumsal açıdan önemli bir sorun olan intihar olgusu, insanın yaşamını devam ettirebilme çabasının yok olması neticesinde ortaya çıkan bir olgudur. Yaşamak güzeldir, fakat yaşamın bir yerlerinde ölüm saklıdır. Ancak ölümün farkında olarak yaşamak zordur. Kafka'nın hem kendi içinde hem de eserlerinde yaşamın içine sinsice sinmiş bir ölüm vardır (Balci, 2012: 36). Kafka sık sık intiharı düşünmesine rağmen fiiliyatta yazarımızın, intihara dayalı bir girişimde bulunduğunu görememekteyiz. Çünkü intihar için kişiyi, çepeçevre saran umutsuzluk halinin ve cesaretin olması gereklidir. Ancak Kafka'nın Güncelerinde sıklıkla rastladığımız umutsuzluk hali Kafka'nın intiharı düşünmesine neden olmaktadır. Fakat buna cesaret edememektedir.

"Erişkin bir kimse olarak genç yaşta ölmek, hele kendini öldürmek dışarıdan bakınca korkunç bir şey. Gelişim sürecinin ileriki bir evresinde anlam taşıyabilecek tam bir ruh karmaşasıyla bu dünyadan çekip gitmek, umutsuzlukla ya da söz konusu davranışın büyük hesap içinde olmamış gözüyle görüleceğine ilişkin biricik umutla bunu yapmak. Benim şimdiki durumuma da böyle bir gözle bakılabilir. Bir hiçi hiçe vermekten başka anlama gelmezdi ölmek, ama duygu için düşünülemez bir şey sayılırdı; çünkü bir hiç de olsa nasıl insan bilinçli olarak kendini hiçe verebilir, hem de yalnız boş bir hiçe değil, hiçliğini salt kavranılmazlığından alan fırtınalı bir hiçe" (Kafka, 2003: 382).

Kafka'nın ruh halinin intiharı zaman zaman gerektirmesinde yazarımızın hüznü, umutsuz tavrı neden olmuştur. Her ne kadar akli ve mantıki yönden bir temele dayandırılmasa da intiharı düşünmekten kendini alıkoyamamaktadır. İntihar yazarımızda tıpkı umutsuzlukta olduğu gibi kötü bir ruh halinin ortaya çıkardığı bir nöbetir. İntiharın dinde uygun görülen bir eylem olmamasından ötürü, böyle bir düşüncede yazarımız rahatsızlık duymakta ve kendini suçlu bulabilmektedir. Bu bağlamda Kafka'nın inanç noktasında zayıf olduğunu söyleyemeyiz. Gerek ailesinin dinsel eğilimi gerek Kafka'nın din ile ilgili okumaları ve sorgulamaları Kafka'nın inanç noktasında belli bir yol kat ettiğini göstermektedir. Ailesinin ve çevresindeki insanların dindar olması Kafka'nın dine karşı tutumunu etkilemiştir. Dindar Yahudi bir aileden gelen Kafka'nın ailesinin bu durumundan etkilendiğini göstermektedir. Kafka lise döneminde iken tanrı ve din gibi konularda kitaplar okumuş ve bu konuları derinlemesine sorgulamıştır. Kendini aldatmadan inanacağı bir tanrı arayışı içindedir Kafka. Güncelerine baktığımızda bu konuyla ilgili olarak şöyle bir not karşımıza çıkmaktadır:

Örneğin lisede okurken Bergmann ile kendi kafamda geliştirdiğim ya da ona öykünerek benimsediğim Talmudsu bir tarzda Tanrı ve Tanrı'nın var olup olmayacağı sorununu tartıştığımı elbet anımsıyorum. O zamanlar bir Hıristiyan dergisinde, -Die christliche Welt olacak sanırım-rastladığım bir temadan yola koyulmak hoşuma gitmişti; temada dünya bir saat ve Tanrı bir saatçi gibi görünüp ikisi birbiriyle karşılaştırılıyor ve saatçinin varoluşunun Tanrı'nın varlığını kanıtlayacağı ileri sürülüyordu (Kafka, 2003: 217).

Ölüm, onun için bazen kavranılamaz oluşu nedeniyle bir hiçliktir. İnsanın bilinçli olarak kendini ölüme götürmesini akıldışı bulur.

“Kendimi öldürürsem, isterse örneğin Felice’nin davranışı bunun başlıca nedenini oluşturursun, kimsenin bunda suçu yoktur. Bir ara yarı uykuda sahneyi gözümün önünde canlandırdım, işin nasıl sonlanacağını tahmin ederek cebimde veda mektubuyla Felice’nin evine gittim, evlenme önerimin geri çevrilmesi üzerine mektubu masanın üzerine bırakarak balkona yöneldim; herkes seyirterek kollarıma sarıldı, kendimi kurtarıp balkon korkuluğuna yapıştım; ilkin bir elimi, sonra öbür elimi bırakıp aşağıya atladım. Benim yerim aşağısı, başka çıkar yol göremiyorum. Felice alnuna yazılanların gerçekleşmesini sağlayan rastgele bir neden yalnızca, onsuz yaşayacak güçten yoksunum, dolayısıyla kendimi balkondan aşağı atmam gerekiyor” (Kafka, 2003: 406).

İntihar etmeyi isteme sebebini Felice’nin onun evlenme talebini kabul etmemesine bağlayan Kafka, aslında kendini bir nevi rahatlatmak adına yerine getirmeyi arzuladığı intihar eylemini akla oturtmak istemektedir. Sebep ne Felice’nin evlenme teklifini reddetmesi ne de başka dışsal bir nedendir, asıl sebep Kafka’nın kendisinden kaynaklanan içsel bir durumdur. Kafka’nın intihar edememesinin altında, intiharın dini açıdan bedelinin, cezasının ağır olması yatmaktadır. Tanrı korkusu olduğu için Kafka, günah olan intiharı gerçekleştirmemiştir.

İç dünyasının bir dışavurumu olan güncelerinde çok sık intihar düşüncesi baş göstermektedir: “Mektubunuzu bugün alışım ne tuhaftır ki bir başka olayla aynı zamana rastladı. Bugün hangi olay olduğunu söylemeyeceğim, yalnızca beni ve benim gece yaklaşık saat üçe doğru yatağa yattığımda zihnimden geçen düşünceleri ilgilendiriyor. İntihar düşüncesi, Max’a yazdığım, pek çok ricayı içeren mektup” (Kafka, 2003: 437).

Her ne kadar Kafka’da intihar eylemi sadece düşüncede kalsa da söz konusu fikir, zaman zaman yazarımıza rahatlık hissi vermektedir. Kendisini bu tür düşünce nöbetlerinden alıkoyamayan Kafka için intihar, normal bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Yazarımızca intihar, bir çözüm yolu değil; aklına geldiği zaman sadece o an için geçerli olabilecek bir kaçış meselesidir. İntiharla beraber baş gösteren ölüm gerçeğini de Kafka derinden hissederek yaşamaktadır:

*“Ah, cehennem zebanileri
Maskeli çarpılmış suratlar,
Taşıyor bastırılmış vücutlarına gövdemi.
Uzun bir kabile, uzun bir kabile
Taşıyor ben yarımı, bitmemiş beni” (Kafka, 2003: 525).*

Kafka’nın güncelerinde kaleme aldığı bu dörtlükte yazarımızın kendisini çaresizce ölüme mahkûm ettiğini görmekteyiz:

Ölüm sık sık bilinçaltından diline ve kalemine gelmektedir: “Ölüp giden düşünceleriyle ölmüyor kişi. Ölüp gitmek yalnızca iç dünyada gerçekleşen bir olaydır(topu topu bir düşünce bile olsa korur gene varlığını), herhangi bir olay gibi bir doğa olayıdır, ne sevindirici, ne de acıklı” (Kafka, 2003: 575).

Kafka’nın tıpkı birçok olay karşısındaki tutarsızlığındaki gibi ölüme karşı düşüncelerinde ve tavırlarında da tutarsız bir tutum görebilmekteyiz. Bazen ölümden korkan Kafka’nın yerine ölümü, insanın yaşaması gereken doğa kanunu olarak gören Kafka’yı görebilmekteyiz. Yani ona göre ölüm ne

insanın sevineceği ne de üzüleceği bir hadisedir. Ölüm sadece insanlık için gerekli olan bir durumdur. Ölümün insanlık için kaçınılmaz bir son olduğunu kabul eden Kafka, öbür dünyanın varlığına inanmaktadır (Karaman, 2012: 77). Birebir kendisinin ya da yakın çevresinde bulunan insanların işlediği günahların hesabını öbür dünyada vereceklerine kesin kanaat getirmiştir Kafka. İstemediği bir hayat geçirmesinde ailesini sorumlu gören Kafka, öbür dünyada bunların sorumlularının cezasını çekmesini istemektedir.

“Üzerimde uyguladıkları eğitimle beni şimdikinden değişik bir insan yapmak istediklerini her an kanıtlayabilirim. Yani beni eğitenlerin niyetlerini göz önünde tutarak bana verebilecekleri zararı suçlama konusu yapıyor, şimdi nasılsam böyle bir insanı kendilerinden istiyorum. Böyle bir insanı da bana veremediklerinden suçlama ve gülmelerden oluşan bir salvoyu öbür dünyadan içernelere yolluyorum.” (Kafka, 2003: 18).

Kafka'nın böyle bir ruh haline bürünmesinde ailesinin özellikle de babasının rolü çok büyüktür. Kafka Babama Mektup adlı eserinde bunu şöyle dile getirmiştir: “bendeki suçluluk bilinci nihayet kaynağını senden alıyor” (Kafka, 2009a: 89). Bilindiği gibi bireyin baba ile yaşadığı olumsuz ilişki, iletişim kuramama durumu bireyin yaşantısına doğrudan etki etmektedir (Çiçek, 2015:148). Kafka babasından beklediği ilgiyi görememiş ve baba onun hayatında korkulacak bir unsur olarak yer almıştır. Dolayısıyla Kafka, hayatı boyunca otoriter bir babanın baskıcı manevi yükünü omuzlarında taşımıştır (Karaman, 2014: 295). Babası tarafından düşünceleri önemsenmemiş, babanın her söylediği ve her düşündüğü doğru olup onun sözünün üzerine söz söylenememiştir. Babanın söz konusu bu otoriter yapısı oğlun zihninde ve düşüncelerinde ilerde sosyal, özel ve eğitim hayatını etkileyecek bir baskı oluşturmuştur.

Kafka'nın yabancılaşma, suçluluk duygusu, umutsuzluk gibi olumsuz duygu durumları yaşamasının bir sonucu olarak Kafka'da intihar düşüncesinin oluşması muhtemeldir. *“Bir sabah tedirgin düşlerden uyanan Gregor Samsa bir böceğe dönüşmüş buldu kendini.”* (Kafka, 2009b: 5) Dönüşüm adlı eserinde geçen bu ifade Kafka'nın çok kötü bir ruh haline sahip olduğunun bir kanıtıdır.

Bunun yanında Kafka'nın sürekli yalnız kalması ve etrafındaki kişilerden sevgi görmemesi onun intihar ve ölüm düşüncelerine dalmasına sebep olmaktadır. *“Nice uğraşıp didinse de, herkesin kendisine sevgiyle davranmasını hak edemiyor; bir başına kalıyor daha çok, düpedüz yabancı”* (Kafka, 2005: 7). Çalışma şartları, iş ve aile ortamı, kapitalist düzen Kafka'yı içinden çıkılmaz bir duruma sokar. Bürokratik yapının insanı bireyden çıkarıp nesneleştiren yapısı Kafka'da büyük bir etki bırakmıştır. “Bürokrat için insanca ilişkiler değil, yalnızca nesne ilişkileri vardır. İnsan, evraka dönüşür. Evraka verilen sayı ile belirgin kılınan, ölmüş bir varlık olarak evrakin görünümüne girer. Bu varlık, şahsen çağrıldığı zaman bile bir 'kişi' değil bir 'olay'dır” (Fischer, 1990: 40). Yaşadığı dönemdeki adalet anlayışını Dava adlı eserinde konu edinir. Kafka'nın Dava adlı romanında adaletsizlik şu şekilde geçer: *“Biri iftira atmış olacaktı Josef K.'ya; çünkü bir sabah ansızın tutuklandı”* (Kafka, 2008: 5). Bu tarz haksızlıklar onda kötü düşüncelerin oluşmasında birer sebeptir.

Ayrıca Modern dönemde aile ilişkilerinin maddi çıkar ilişkilerine döndüğü, iş hayatının içinden çıkılmaz boğucu çarklarını, iktidarı ve gücü elinde bulunduranların uyguladığı baskıyı Kafka'nın eserlerinde buluruz. Bunun yanı sıra Kafka adaletin kimsenin umurunda olmadığı, bürokratik ve hukuksal örgütlenmelerin kurbanlarının olduğu bir düzeni tasvir ederek; bu düzenin birey üzerindeki olumsuz etkisini göstermiştir. Kafka yabancılaşmanın geldiği son noktayı, modern dünya tiyatrosunu

bütün perdeleriyle göz önüne sermiştir. Bu sahnede birey düştüğü çıkmazların içinde boğularak; tamamen vazgeçisi, bir çıkar yol olarak görür. Perdenin sonunda birey sonunun geldiğini artık anlar (Çiçek,2015: 160).

4. SONUÇ

Edebi eserler her ne kadar kurgusal metinler olsa da bu eserlerdeki figürler yazarlarından izler taşımakta ve bilindiği üzere bu eserler aracılığıyla otobiyografik okumalar yapılarak yazarla ilgili bilgiler elde edilebilmektedir. Aynı şekilde eserler bize yazarın yaşadığı dönemin zamanı toplumsal yapısıyla ilgili bilgiler de vermektedir. Bu bağlamda Kafka'nın yaşadığı döneme baktığımızda, insanlık tarihine damga vuran bir dönem ve savaşın, acının, haksızlığın ve daha birçok insanlık hasletinin zor dayanabileceği bir ortam görmekteyiz. Gerek babasıyla olan ilişkisi, iş ortamında patronunun ona olan tavırları gerekse de kendisine yabancılaşan bir toplumda yaşamak zorunda olması onun hayatı ıstırapla yaşamasına, zaman zaman umutsuzluğa kapılmasına ve bu umutsuzluğa bağlı olarak da intiharı ve ölümü düşünmesine neden olmuştur. Kafka'nın yaşadığı dünya ile yaşamayı hayal edip, yarattığı dünya birbirinden farklı ve kopuk iki bütün olduğu için olumsuz duygulara kapılması da şüphesiz kabul edilir bir durumdur.

Yapılan incelemeler sonucunda Kafka'nın gerek birebir kendisini yansıttığı günlüklerinde gerekse de edebi eserlerinde yarattığı figürler aracılığıyla umutsuz bir ruh haline sahip olduğunu ve bu olumsuz duyguya bağlı olarak da intihar ve ölüm düşüncesinin Kafka'nın aklını ve ruhunu meşgul ettiği görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Balcı, U. (2012). Franz Kafka'da Mekân ve Yabancılaşma, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Volume 5 Issue 3, p. 35-41, June.
- Brod, M. (2000). Kafka'da İnanç ve Umutsuzluk, İstanbul: Cem Yayınevi. 2. Basım.
- Garaudy, R. (2007). Kafka, 2 (çev. M. Sert). İstanbul: Yirmidört Yayınevi.
- Çiçek, NURİ (2015). Franz Kafka'nın Eserlerinde Yabancılaşma Problemi, *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, ISSN: 1303-8303 Volume 5 Issue 1 June.
- Fischer, E. (1990). Sanatın Gerekliliği (çev. C. Çapan). Ankara: Verso Yayınları.
- Kafka, Franz, (2003). Günlükler, (çev. Kamuran Şipal), İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kafka, F. (2009a). Babama Mektup (çev. K. Şipal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kafka, F. (2009b). Değişim (çev. K. Şipal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kafka, F. (2008). Dava (çev. K. Şipal). İstanbul: Cem Yayınevi. Kafka, F. (2005). Taşrada Düğün Hazırlıkları (çev. K. Şipal). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Karaman F. (2012). Kafka'nın Güncelerinde Din Olgusu, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Karaman F. (2014). Oğuz Atay'ın "Korkuyu Beklerken" ve Franz Kafka'nın "Babama Mektup" Yapıtlarında Baba İzleği, V. Uluslararası Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi Kongresi, 292-305, Yayınlanmış Bildiri Tam Metni, Mersin Üniversitesi.
- Kolcu, Ali İhsan (2008). Edebiyat Kuramları, Ankara: Salkımsöğüt Yayınevi.